

נוספות. עד שהתאחדו הערבים מחדש — הפעם בידי הממלוכים, באיבארס וירושון. אז נזרקו אחרוני הצלבנים לים — פשוטו כמשמעו — מן המזח של עכו. פראוור אינו יכול להכחיש, כמובן, עובדות אלה, הידועות לכל. אך לא נוח להודית בעובדה כי ממלכות הצלבנים החזיקו מעמד במשך 200 שנה רק הודות לפילוג הערבים. כי זה עלול לעורר מחשבות חמורות.

פראוור: "האיחוד שאיחד צלאח-אל-דין את הכוחות הערביים היה חולף לחלוטין... אינו סבור שנפילת מדינת הצלבנים היתה זיקה גדולה לחתום הפוליסים...". לגבי הצלבנים שנזרקו לים לא היה זה חשוב שהאיחוד היה חולף. די היה בשתי תקופות. איחוד קצרות כדי להנחיל לצלבנים את המפלוגות הצבאיות ששמו קץ למדינותיהם המפוארות. **המסקנה:** גורל מדינת הצלבנים היה תלוי כמורה רבה כמה שהתרחש בעולם הערבי. הוא הריון לגבי ישראל. איחולת היא לבסכ מדיניות על הפילוג הנצחי בין עמי ערב. שהרי אם יתאחדו הערבים, וזו רק לשעה קלה — עלול הדבר לחרוץ את גורלה של מדיניות זו.

**היכן בני
עדות-המזרח?**

פראוור אינו אומר זאת, כמובן. הוא משתדל להתעלם ממה שהתרחש בעולם הערבי, כדי לקבוע שמדינת הצלבנים (ובהקבלה: מדינת-ישראל כיום) כלל אינה תלויה בסביבתה. בבחינת: "לא חשוב מה שהגויים אומרים (ועושים), חשוב מה שהיהודים עושים." אם כן, מה בכל זאת גרם להתמוטטות הצלבנים?

פראוור: "הנפילה היתה יותר תוצאה של חוסר פיתרון לבעיות הכרוניות של המדינה הצלבנית, מאשר תוצאה לחצים מבחוץ. הבעייה בהיא הידיעה של היום הצלבני היתה חוסר-אוכלוסיה... דום ההגירה (מאירופה לארץ-ישראל) פסק... בתחומי הארץ היו בערך 1000 אלף צלבנים לעומת 500 אלף ערבים." זוהי סטטיסטיקה מדהימה. כי פראוור פשוט מתעלם כאן מאחת העובדות המכריעות של התקופה: שמלכד הצלבנים (יוצאי אירופה) והערבים, הי בארץ ציבור גדול של נוצרים בני עדות-המזרח.

לפי דעת חוקרים מוסמכים, כמו סטיוון ראנסימאן, היוו הצלבנים, יחד עם נוצרים אלה ועם בני התערובת ("הפוליונים") רוב בארץ, לעומת המוסלמים.

לפני בוא הצלבנים, היוו הנוצרים כמחצית האוכלוסיה בארץ, ורוב בעיר ירושלים. מובן שהנוצרים בני עדות-המזרח לא היו משולבים במדינת הצלבנים כמו היהודים בני עדות-המזרח בישראל של היום. כי מובנה המדינה היה פיאודלי, וכת צבאית קטנה שלטה בה, כמו בכל המדינות באותה תקופה. היו גם מריבות בין הכיתות הנוצריות השונות, וארע יותר ממיקרה אחד של "ואדי סאליב". ההרגשה ש"דופקים את השחורים" בודאי היתה נפוצה.

אך אין ספק כי כמעט בכל שעה-חירום הודהה הציבור הנוצרי המקומי עם שלטון הצלב, נגד הסתערות לוחמי האיסלאם. ולראייה: המלך באלדווין הראשון, אדריכל המדינה, ניהל תעמולה "ציונית" פעילה, כדי לשכנע את החקלאים הנוצרים מן החורן ומעבר-הירדן לעבור לממלכת ירושלים.

התעלמות של פראוור מבני עדות-המזרח הנוצריות מזכירה קצת את דוברי אל-פתח בימינו, הטוענים כי היהודים בני עדות-המזרח בישראל כלל אינם ישראלים, אלא ערבים בני-דת-משה, שיתחברו כבוא היום עם הפלסטינים נגד השלטון הציוני-האשכנזי.

בשני המיקרים באה טענה זו כדי להעלים את היסטיה-הכוחות — הרוב הנוצרי בארץ-ישראל של אז, הרוב היהודי בארץ-ישראל כיום.

(פראוור מעוניין לצמצם את הרוב הנוצרי דאז, כדי להוכיח שיש הבדל מהותי בין הצלבנים והציונים. אל-פתח מעוניין לצמצם את הרוב היהודי של היום, כדי להוכיח שיש לערבים סיכוי לנצח ב"מלחמת שיהורר" טרוריסטית.)

בכלל. כל מספרי האוכלוסיה בתקופת הצלבנים אינם מוסמכים. אין שני חוקרים המסכימים ביניהם על מיספר תושבי הארץ דאז. ההבדלים בין ההערכות השונות הם עצומים. לעומת הערכת פראוור יש הערכות העולות על מיליון נפש. גם לגבי היסטיה-הכוחות הדומיננטית בתוך האוכלוסיה קיימים חילוקי-דעות עצומים. הערכתו של פראוור אינה נראית יותר מוסמכת מהערכותיהם של ראנסימאן ואחרים, ומפליא קצת הביטחון הגמור שבו הוא מבטא אותן.

חוך כדי התעלמותו מעדות-המזרח, מגיע פראוור למסקנה שיש הבדל מהותי נוסף בין הצלבנים ובין ישראל:

פראוור: "בשטח החקלאי לא קמה (בימי הצלבנים) שיכבה מושרשת בקרקע, וכל פלישה מוסלמית מבחוץ נסתייעה באוכלוסיה המוסלמית (הכפרית) המקומית.

הצלבנים כובשים עיר במצרים

אנחנו מושרשים בשטח החקלאי ויוצרים בהתמדה זה כמה דורות סיפוס של חקלאי יהודי-ישראלי.

זוהי טענה משכנעת — אם מתעלמים מקיום הנוצרים בני עדות-המזרח בימי הצלבנים. אלה ישבו על הקרקע בכל הארץ, בצד המוסלמים. המצורות הצלבניות, וההאיתחוויות ההקלאיות הצלבניות, היו מוקפות כפרים חקלאיים נוצריים של עדות-המזרח — שלא אהבו חמיד את הצלבנים, אך שפחדו הרבה יותר מפני המוסלמים. ואילו הצלבנים עצמם הגיעו למיספרים ניכרים בחקלאות בגליל וביהודה.

אגב, כל הטענה לגבי הרכב האוכלוסיה נושאת בחובה אזהרה שפראוור פזוט מתעלב ממנה: כי בארץ-ישראל המערבית, כפי שתתהווה אם תישאר ישראל בשטחים המוחזקים, כבר מהווים הערבים כיום מיעוט עצום, כמעט כמו בימי הצלבנים. חוך דור אחד הם יהיו בה רוב.

אז יהיו קיימים בישראל כימעט כל אותם התנאים שהביאו, אף לדעת פראוור, לחורבן ממלכת הצלבנים.

**צבא ההגנה
לצלבנים**

פראוור אינו מרחיב את הדיבור על הצבא של הפרשה, למרות שזוהי, אולי, הצד המעניין ביותר. אך גם המעט שהוא אומר מאלף ביותר:

פראוור: "עד קרב חטיין (ליד טבריה, בו השמיד צלאח-אל-דין את צבא הצלבנים) כמעט לא היה קרב שבו ניצחו המוסלמים את הצלבנים."

כלומר: הצלבנים ניצחו תמיד. אך משנוצחו פעם אחת, היה זה סופם. העליונות הצבאית של הצלבנים היתה עצומה. הצלבנים לא החזיקו רק בכל ארץ-ישראל המערבית, אלא גם בחוף הלבנוני והטורי. הם עברו את הירדן, כבשו את הרכסים ממול והחזיקו בהם — דבר שישראל עדיין לא הגיעה אליו. הם פלשו למצרים, עברו כמה פעמים את קו תעלת-סואץ (שאו לא היתה קיימת), ובפלישה אחת התקרבו אף לקאהיר. גם לכך לא הגיעה ישראל — לפי שעה.

אולם שום מדינה — גם לא בעלת הכושר הצבאי המפליא ביותר — אינה יכולה לחיות לעולם על חרבה. זהו, אולי, הלקח העיקרי של תקופת הצלבנים. מזל המלחמה הוא הפכפך.

כאחד ההבדלים הגדולים בין הצלבנים ובין ישראל מזכיר פראוור כי הצלבנים סמכו על ביצורים ומצודות:

פראוור: "לא היתה תקופה בתולדות הארץ שבה בנו מיבצרים כה רבים, כתקופת הצלבנים... שעה שהחמיר מצב האוכלוסיה הצלבנית, בהיפסק ההגירה מאירופה, חדלו הצלבנים לתקוף, ועברו למיגונה. הם נטשו את היוזמה הפוליסית והצבאית, ורק הגיבו."

גם זה הבדל משכנע — אם אין מנתחים את העובדות. **רק אחרי שניים-שלושה דורות עברו מהתקפה להגנה, מהתפשטות להתבצרות.**

מדינת-ישראל עדיין נמצאת בתקופת הדור הראשון שלה, כשלב של התפשטות. אך לאחרונה ניכרים הבדלים מאלפים במחשב הצבאי שלה. לאורך תעלת-סואץ הוקם קיבוצי רים עצום, וגם לאורך הירדן ירמת-הגולן עברה המדינה למיגונה סטאטית מובהקת. (פעור לות-גמול של צה"ל, ובעיקר של חיל-האוויר, מזכירות פשיטות שנערכו על-ידי הצלבנים).

צלאח-אל-דין